

*Лезін Є. Є.,
аспірант кафедри правосуддя
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

МОЖЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОКАЗІВ БЕЗ ЗВЕРНЕННЯ ДО СУДУ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Анотація. У статті проводиться аналіз можливостей забезпечення доказів для цивільного процесу, що не пов'язані зі зверненням до суду. Аналізується компетенція різних органів та суб'єктів щодо отримання та фіксації доказів. Зроблена спроба визначити межі та характер інформації, яку особа може отримати без звернення до суду.

Ключові слова: забезпечення доказів, отримання доказів, самостійне отримання доказів, витребування доказів, ознайомлення з доказами.

Постановка проблеми. Докази є основою доведення в цивільному процесі, що обумовлює необхідність досконалого регулювання можливостей їх отримання зацікавленими особами для подальшої аргументації фактів та обставин у суді. Цивільне процесуальне законодавство містить відповідні механізми, одним з яких є забезпечення доказів. Відповідно зацікавлена особа може звернутися до суду із проханням витребувати необхідні докази, призначити експертизу, оглянути докази зокрема за місцем їх знаходження, допитати свідка, тощо. Проте цей механізм ускладнений обставиною, за якою доказ у такому випадку має перебувати на межі зникнення, що ускладнює або унеможливує його отримання в подальшому. Із прийняттям чинного Цивільного процесуального кодексу (далі – ЦПК) у зацікавлених осіб з'явилась можливість клопотати перед судом про витребування доказів до початку судового процесу, однак цей механізм детально врегульований таким чином, що, отримавши докази особа зобов'язана в короткий час розпочати судовий процес. Однак практика показує, що не завжди здобуті докази містять усю необхідну інформацію, що вимушує проведення дій щодо подальшого її пошуку. Зважаючи на необхідність повного та всебічного ознайомлення зацікавленою особою з доказами для побудови лінії захисту, формулювання відповідних вимог, особливої актуальності набуває питання можливостей самостійного отримання та фіксації доказів зацікавленою особою.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженням доказів та доказування в цивільному процесі України займалися В.Д. Андрійцьо, О.О. Бадила, О.О. Грабовська, А.Ю. Каламайко, В.В. Комаров, Т.М. Кучер, С.Я. Фурса, М.Й. Штефан та інші.

Завдання дослідження – проаналізувавши законодавство, дослідити можливості забезпечення доказів для цивільного процесу, визначити їх результативність.

Виклад основного матеріалу. Описуючи можливості збирання доказів зацікавленою особою, науковцями вибудована певна класифікація відповідних способів. Зокрема до них прийнято відносити: 1) позасудові забезпечувальні заходи; 2) договірні забезпечувальні заходи; 3) судові забезпечувальні заходи [1, с. 433; 2, с. 170]

Безумовно, можуть бути використані будь-які забезпечувальні заходи. За своєю суттю всі вони покликані на збереження доказів, їх розкриття та заволодіння ними зацікавленими

особами. Проте основною проблемою, з якою стикається зацікавлена особа при їх застосуванні, є доречність, відповідність та доцільність щодо поставленої мети.

Оскільки в межах даного дослідження основними цілями є збереження та заволодіння доказами для їх оцінки, попереднього дослідження та подальшого використання в судовому процесі, проведемо їхній аналіз.

Договірні забезпечувальні заходи. Характеризуючи цю групу заходів науковці вказують, що сторони в договорі можуть передбачити, які саме документи можуть складатися в електронній формі, з яких адрес вони можуть надходити, який вид електронного підпису може бути використаний в документообігу, тощо [1, с. 434–435]. Справді, через дії принципу свободи договору сторони можуть передбачити будь-яку модель відносин. Автору зустрічалися договірні конструкції, за яких сторони наперед домовлялись про заздалегідь встановлену допустимість та достовірність доказів у випадку виникнення майбутнього спору. Проте у разі виникнення самого спору самі ж посилалися на відсутність цих ознак, що приводило до виключення таких доказів із доказової бази.

Таким чином, хоча використання такого роду заходів і має місце на практиці як спроба побороти складнощі в пошуках доказового матеріалу в майбутньому, варто погодитись з думкою науковців про переважну неможливість використання забезпечених таким чином доказів у майбутньому у разі виникнення спору [1, с. 435].

Іншою групою заходів є позасудові забезпечувальні заходи. Суть цих заходів полягає у використанні тих способів досягнення мети забезпечувальних заходів, що застосовуються без звернення до суду [1, ст. 433].

Зокрема, для отримання письмових доказів зацікавлена особа може скористатись можливостями, передбаченими ЗУ «Про інформацію», ЗУ «Про звернення громадян», ЗУ «Про доступ до публічної інформації», ЗУ «Про нотаріат», тощо.

Загалом право людини на інформацію є одним із фундаментальних цивільних прав, що відображається не тільки в національному законодавстві, а є визнаним правом у всесвітньому масштабі. Свободу доступу до інформації проголошують такі акти, як Загальна декларація прав людини 1948 р. (стаття 19), Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р. (стаття 19), Європейська конвенція про захист прав людини та її основоположних свобод 1950 р. (стаття 10), тощо, які гарантують людині право одержувати інформацію. Аналогічну позицію містить стаття 34 Конституції України, у розвиток якої законодавство встановлює особливості таких відносин.

Вказуючи основні принципи інформаційних правовідносин, ст. 2 ЗУ «Про інформацію» відносить до них гарантованість права на інформацію, відкритість, доступність інформації, свободу обміну інформацією; достовірність і повноту інформації, свободу вираження поглядів і переконань, правомірність

одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, захищеність особи від втручання в її особисте та сімейне життя. Однак не вся інформація знаходиться у вільному доступі. Розділ 2 вищезазначеного Закону поділяє інформацію на види та передбачає окремий правовий режим доступу до неї з відповідними гарантіями та обмеженнями. Зокрема за змістом ст. 20, 21 цього Закону інформація поділяється на відкриту і закриту. Останній вид інформації законодавець поділяє на конфіденційну, таємну та службову. Водночас на реалізацію принципу гарантованості доступу до інформації ст. 6 цього Закону передбачає створення механізмів доступу до неї [3].

Вбачається, що серед інших такі механізми передбачають ЗУ «Про звернення громадян», ЗУ «Про доступ до публічної інформації». У контексті нашого дослідження необхідно зазначити, що у разі спроби використання цих механізмів для отримання доказів, з метою їх подальшого використання у цивільному процесі, заінтересована особа, безперечно, зіштовхнеться з труднощами, які пов'язані з особливостями запитуваної інформації та термінами розгляду запитів, заяв. Відповідно до ст. 22 ЗУ «Про доступ до публічної інформації» розпорядник інформації має право відмовити в задоволенні запиту зокрема у разі, коли інформація, що запитується, належить до категорії інформації з обмеженим доступом [4].

Не вдаючись до детального розкриття категорії інформації з обмеженим доступом, зазначимо, що ці положення законодавства в поєднанні із вищенаведеним принципом захищеності особи від втручання в її особисте та сімейне життя просто унеможливають отримання доказів для їх подальшого використання в цивільному процесі зацікавленою особою. У цьому контексті доречним буде послатися на приклад про неможливість отримання проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки, який зберігається в службі Держгеокадастру та особі не видається.

Ще складнішою ситуація є у разі необхідності отримання інформації від юридичних осіб приватного права. Так, за змістом статті 20 ЗУ «Про звернення громадян» встановлюється строк для розгляду звернення не більше п'ятнадцяти днів з дня їх надходження, а у випадку необхідності додаткового їх вивчення, термін збільшується до місяця [5]. Крім цього, можливість посилення на характер інформації, як такої, що має обмежений доступ, також робить звернення безрезультатним, а отримання доказів неможливим.

Таким чином, виникає запитання, чи ефективними є ці механізми в контексті їх використання для забезпечення доказів? Очевидно, що ні. А отже, їх використання у цьому контексті не завжди є виправданим. Безумовно, обмеження права на інформацію в контексті його збирання є виправданим та збалансованим у світлі принципів інформаційних відносин, проте збирання всього спектру необхідної для доказування інформації за умови використання цього інституту є неможливим.

Наступною потенційною можливістю забезпечення доказів без звернення до суду є виконання таких дій адвокатом у межах передбачених законодавством механізмів. Дана можливість набуває особливої актуальності, зокрема через концепції адвокатської монополії на представництво інтересів у судах, яка запрацює повною мірою з

01.01.2019 р. згідно з підпунктом 11, пункту 16¹, розділу XV «Перехідні положення» Конституції України. Примітним є те, що ст. 60 ЦПК у розвиток положення ст. 131² Конституції України передбачає виключення із загального правила про

адвокатську монополію, не відносячи до справ, де представником може бути виключно адвокат, спори, що виникають з трудових відносин та малозначні спори.

Однак, навіть гіпотетично допустивши ситуацію звернення зацікавленої особи до адвоката для забезпечення доказів у межах малозначного чи трудового спору, бачимо, що за цієї умови адвокат вступає в справу. Адвокат, виходячи зі змісту ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», може вчиняти дії, зокрема і ті, які носять забезпечувальний характер, стосовно доказів виключно в рамках надання правової допомоги особі. Відповідно адвокат вступає у справу, при цьому важко погодитись з твердженням про те, що адвокат погодиться виконати забезпечувальні заходи, не продовжуючи при цьому представництво особи у справі. Таким чином, це призводить до укрупнення адвокатської монополії. Однак це питання відноситься до іншої правової площини.

У межах законодавчих гарантій діяльності адвоката ст. 20 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» надає адвокату право звертатися з адвокатськими запитами, зокрема щодо отримання копій документів, до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових службових осіб, тощо (п. 1, ч. 1. ст. 20), ознайомлюватися на підприємствах, в установах і організаціях з необхідними для адвокатської діяльності документами та матеріалами, крім тих, що містять інформацію з обмеженим доступом (п. 3, ч. 1, ст. 20), збирати відомості про факти, що можуть бути використані як докази, в установленому законом порядку запитувати, отримувати і вилучати речі, документи, їх копії, ознайомлюватися з ними та опитувати осіб за їхньою згодою (п. 7, ч. 1, ст. 20), тощо. Водночас ч. 2, ст. 24 передбачає формулу, яка була досліджена нами раніше, за якою встановлюється обов'язок протягом п'яти днів надати адвокату інформацію, крім інформації з обмеженим доступом, і копій документів, в яких міститься інформація з обмеженим доступом [6].

Отже, адвокат теж не володіє повним спектром засобів для забезпечення доказів, володіючи таким же апаратом щодо цих дій, як і фізична особа, за винятком п'ятиденного терміну розгляду адвокатського запиту.

Іншими розширеними засобами стосовно забезпечення доказів володіють Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, прокурор, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, хоча вони представляють інтереси осіб лише у виключних випадках.

Зокрема, відповідно до ст. 13 ЗУ «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» омбудсмен наділяється наступними правами: на ознайомлення з документами, зокрема тими, що містять інформацію з обмеженим доступом, та отримання їх копій в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форми власності, органах прокуратури, включаючи справи, які перебувають у судах (п. 5, ст. 13); запрошувати посадових і службових осіб, громадян України, іноземців та осіб без громадянства для отримання від них усних або письмових пояснень щодо обставин, які перевіряються у справі (п. 5, ст. 13) [7].

Схожі права має і прокурор. Керуючись ч. 4 ст. 23 ЗУ «Про прокуратуру», прокурор має право: 1) витребувати за письмовим запитом, ознайомлюватися та безоплатно отримувати копії документів і матеріалів органів державної влади, органів місцевого самоврядування, військових частин, державних

та комунальних підприємств, установ і організацій, органів Пенсійного фонду України та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, що знаходяться у цих суб'єктів, у порядку, визначеному законом (п. 1, ч. 4, ст. 23); отримувати від посадових та службових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування, військових частин, державних та комунальних підприємств, установ та організацій, органів Пенсійного фонду України та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування усні або письмові пояснення. Отримання пояснень від інших осіб можливе виключно за їхньою згодою (п. 2, ч. 4, ст. 23) [8]. Такі дії прокурор може здійснити лише для цілей необхідності обґрунтування представництва через вимоги цієї ж статті, проте ніщо не перешкоджає йому використовувати отриману інформацію як доказовий матеріал у майбутньому.

Відповідно до своїх повноважень фактично кожен орган у межах їх здійснення так чи інакше має право збирати докази, зокрема шляхом ознайомлення та витребування для їх подальшого використання у суді. Досліджуючи цю вертикаль, не можна не зазначити про поступове зведення повноважень, як щодо категорій справ, за якими може бути відкрите провадження за ініціативи відповідної інституції, так і зміни обсягу повноважень щодо збору доказів. Так, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини має найширші повноваження, проте не може виступати на захист держави, водночас функції захисту державних інтересів виконує прокурор та інші органи. Безумовно, держава, наділивши ці органи широкими повноваженнями, вносить певний дисбаланс у доказування в контексті збору доказів сторонами. Проте таке рішення, безперечно, є виваженим, оскільки держава таким чином захищає мало захищені верстви населення та тих осіб, які через вікові та інші особливості не можуть захистити себе самі.

Прогресивне рішення щодо можливості закріплення доказової інформації до звернення до суду закріпив ЦПК у частині ініціації проведення судової експертизи за зверненням заінтересованої особи. Так, на противагу підходів ЦПК 2004 року, ст. 143 якого визначала призначення експертизи виключно судом за клопотанням сторін, ст. 103 чинного ЦПК передбачає призначення експертизи (крім випадків, коли така експертиза є обов'язковою) за сукупністю обставин: для з'ясування обставин, що мають значення для справи, необхідні спеціальні знання у сфері іншій, ніж право, без яких встановити відповідні обставини неможливо; сторонами (стороною) не надані відповідні висновки експертів із цих самих питань або висновки експертів викликають сумніви щодо їх вірності (ч. 1, ст. 103 ЦПК). Виходячи з останнього, можна говорити про вільність заінтересованої особи у зверненні до експерта до ініціації судової процедури, зважаючи на те, що стаття 7-1 ЗУ «Про судову експертизу» визначає як одну з підстав її проведення «договір з експертом чи експертною установою – якщо експертиза проводиться на замовлення інших осіб» [9]. Проте все ж її не можна провести без участі суду у випадках, коли об'єкт експертизи перебуває поза межами володіння зацікавленої особи. Тобто у всіх випадках, коли попередньо необхідно забезпечити доступ експерта до об'єкта експертизи.

Важливим, неоднозначним та складним питанням, яке порушене науковцями, є можливість забезпечення доказів нотаріусом. Зокрема, ст. 102 ЗУ «Про нотаріат» має наступне визначення: «Нотаріуси забезпечують докази, необхідні для ведення справ в органах іноземних держав. Дії для забезпечення доказів

провадяться відповідно до цивільного процесуального законодавства України» [10]. Таким чином виникає закономірне питання, якщо нотаріус має право проводити такі дії для судових проваджень за кордоном, чому не можна застосовувати аналогічні дії для судових проваджень в Україні?

Наукова дискусія з цього приводу точиться вже давно. У сучасних наукових дослідженнях найчастіше зустрічаються думки про необхідність забезпечення електронних доказів нотаріусом, у переважній більшості питання стосується огляду інтернет-сторінок нотаріусом. Хоча зустрічаються праці, в яких науковці описують можливі порядки проведення нотаріальних дій щодо огляду письмових та речових доказів, допиту свідків [11, с. 159–164]. Проте все ж варто дослухатись до науковців, котрі більш обережно підходять до можливості розповсюдження всіх способів забезпечення доказів на нотаріусів.

С.Я. Фурса і Т.В. Цюра вважають сумнівним поширення на нотаріат таких способів забезпечення доказів, як допит свідків, призначення експертизи, хоча допускають розповсюдження на нотаріат огляду речових та письмових доказів. [12, с. 105–114] Категорично відкидає можливість забезпечення доказів нотаріусом для їх подальшого використання у судових спорах, які виникають усередині держави, Р.В. Марченко [13, с. 174]. Підтримуючи думку часткової можливості розповсюдження способів забезпечення доказів на нотаріуса, Л. Лисенко вказує на потенційну можливість розвантажити суди та полегшити процес збору доказів [14, с. 76]. Перспективним з погляду А. Каламайко є «...розвиток забезпечення доказів шляхом надання нотаріусам окремих повноважень у цій сфері...» [15, с. 120].

У закордонному регулюванні трапляються випадки забезпечення доказів нотаріусами, зокрема ст. 102 Основ законодавства Російської Федерації про нотаріат, передбачає забезпечення доказів для цивільної справи, як до так і після відкриття провадження у справі нотаріусом [16]. Забезпечення доказів судом відповідно до ст. 64 ЦПК Російської Федерації можливе тільки після відкриття провадження у справі [17]. Однак учені Російської Федерації самі нарікають на неефективність такого механізму, посиляючись на певний перелік проблем. К.А. Сергєєва, зокрема, наголошує що нотаріус не має можливості застосувати заходи примусу стосовно осіб, у яких знаходяться докази, вимоги нотаріуса не є обов'язковими, він не має права заходити в будь-які приміщення, проникати в них, оглядати їх, вилучати предмети, тощо. У зв'язку з цим зацікавлені особи можуть перешкоджати виконанню дій із забезпечення доказів [18].

Нині в Україні, як слушно вказує Т.М. Кучер, нотаріальне процесуальне законодавство взагалі не виокремлює такого процесуального інструмента як забезпечення доказів, відповідно способи розширені по багатьох загальних і спеціальних нормах ЗУ «Про нотаріат» [19, с. 256]. Крім того, ці норми спрямовані на ведення нотаріального процесу, за винятком норм забезпечення доказів для ведення справ в органах іноземних держав. Наприклад, за змістом ст. 46 ЗУ «Про нотаріат» нотаріус хоча і має право витребувати від підприємств, установ і організацій відомості та документи, проте тільки для вчинення нотаріальних дій. Запобіжник, встановлений цією ж статтею, передбачає наслідком не подачі витребуваних документів, відкладення, зупинення або відмову у вчиненні відповідної нотаріальної дії, що говорить також про виключну необхідність документів для вчинення нотаріальної дії, а не їх подальшої передачі.

Варто також додати, що витребування доказів, допит свідка, призначення експертизи поза цілями нотаріального процесу є неприродними способами діяльності нотаріуса за своєю суттю. Так, витребування доказів не забезпечене примусом, як було показано вище. Нотаріус не може попередити свідка про кримінальну відповідальність через особливості свого статусу, про що слушно вказують С.Я. Фурса і Т.В. Цюра [12, с. 105]. Необхідність звернення до сторонніх інституцій для призначення експертизи була вичерпана чинним ЦПК.

Безумовно, вітчизняна юридична практика знає випадки посвідчення нотаріусами інтернет-сторінок, залучення до матеріалів справи показань свідка у формі пояснень, завірених нотаріусом, проте така практика носить характер практичної надбудови, що має під собою хитке підґрунтя.

Таким чином, звернення до інституту нотаріату для забезпечення доказів для цивільного процесу нині є мало результативним.

Водночас досить перспективним видається розвиток інструменту огляду речових та письмових доказів нотаріусом способом огляду інтернет-сторінок. Відповідно в літературі пропонується наступна процедура забезпечення нотаріусом доказів в електронній формі. Особа, яка бажає забезпечити необхідні докази, надсилає нотаріусу запит. У ньому вказується, які саме відомості треба забезпечити, адресу інтернет-сторінки, реквізити документа та інше. Враховуючи специфіку електронного документа, в такому запиті доцільно додатково вказати найменування файлу, певні конкретні цитати з нього або стислий опис тощо. Нотаріус, отримавши запит, перевіряє відповідність відомостей у запиті та відомостей, що містяться на інтернет-сторінці. Після цього нотаріус складає протокол нотаріальної дії – забезпечення письмового доказу шляхом доступу до інтернет-сторінки та її подальшого огляду або навіть відеозапису процедури огляду сайту. Протоколювання є необхідним етапом, оскільки саме протокол, як засіб процесуальної фіксації, буде похідним доказом того, що справді на певну дату серед даних оглянутого комп'ютера містились повідомлення, отримані з певних електронних адрес [2, с. 172].

Вбачається, що такий механізм буде подекуди дієвішим за судові втручання, що пов'язане з найбільшою вірогідністю втрати такого доказу у разі небажання опонента висвітлювати його.

Загалом характеризуючи труднощі у зборі доказів, Т.М. Кучер пов'язує їх з двома обставинами: спеціально встановлений порядок отримання доказів, за якого особа фактично за допомогою спеціального механізму має подолати встановлені державою імперативні приписи та труднощі суб'єктивного характеру, тобто все, що пов'язане з небажанням особи в добровільній формі надавати допомогу у встановленні юридичних обставин цивільної справи [19, с. 259–260]. У таких випадках єдиним механізмом, що здатен подолати ці труднощі, є судові втручання.

Висновки. Отже, виходячи з вищезазначеного, можна зробити висновок про наступне. Натепер найефективнішим є забезпечення доказів шляхом звернення до суду, оскільки дозволяє забезпечити увесь спектр інформації. Безумовно, для отримання відомостей, що не мають статусу обмеженого доступу, особа має право звернутися до відповідного органу, установи, організації самостійно. Без допомоги суду також є можливість ініціювати проведення експертизи.

Забезпечувати докази зацікавлена особа може і іншим, не забороненим законом шляхом, наприклад фото-, відео- фіксація подій та обставин, тощо.

Література:

1. Комаров В.В. Гусаров К.В. Сакара Н.Ю та ін. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути : монографія / за ред. В.В. Комарова. Харків: Право, 2016. 848 с.
2. Каламайко А.Ю. Електронні засоби доказування в цивільному процесі : дис. канд. юр. наук : 12.00.03. Харків, 2016. 242 с.
3. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII : ред. від 01.01.2017 р. / Відомості Верховної Ради України. 1992. № 48. Ст. 650.
4. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-17 : ред. від 01.05.2015 р. / Відомості Верховної Ради України. 2011. № 32. Ст. 314
5. Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-вр : ред. від 05.10.2016 р. / Відомості Верховної Ради України. 1996. № 47. Ст. 256
6. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-17 : ред. від 05.01.2017 р. / Відомості Верховної Ради України. 2013. № 27. Ст. 282
7. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Закон України від 23.12.1997 р. № 776/97-вр : редакція від 03.08.2017 р. / Відомості Верховної Ради України. 1998. № 20. Ст. 99
8. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-18 : редакція від 29.12.2017 р. / Відомості Верховної Ради України. 2015. № 2-3. Ст. 12
9. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-12 : редакція від 15.12.2017 р. / Відомості Верховної Ради України. 1994. №28. Ст. 232
10. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-12 : редакція від 11.10.2017 р. / Відомості Верховної Ради України. 1993. № 39. Ст. 384
11. Кохан Г. Практичні питання впровадження в нотаріальний процес України забезпечення доказів нотаріусом. Мала енциклопедія нотаріуса. 2014. № 3. С. 159–164.
12. Фурса С.Я., Цюра Т.В. Докази і доказування у цивільному процесі: науково-практичний посібник. (Серія: Процесуальні науки). Київ: Видавець Фурса С.Я. КНТ, 2005. 256 с
13. Марченко Р.В. Можливість забезпечення доказів нотаріусами чи іншими особами, які мають право вчиняти нотаріальні дії. Університетські наукові записки: часопис Хмельницького університету управління та права. 2013. № 1 (45). С. 171–175.
14. Лисенко Л. Процесуальна форма вирішення питання про забезпечення доказів. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. 2011. № 88 С. 74–77.
15. Каламайко А. Мережа Інтернет як джерело доказової інформації в цивільному процесі. Юридична Україна. 2015. № 4–5. С. 118–123.
16. Основы законодательства Российской Федерации о нотариате : от 11.02.1993 г. № 4462-1 : ред. от 31.12.2017 г. // КонсультантПлюс. URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_1581/b2213ec9f06f8fae16721804795eff8f6f06a3ef/ (дата звернення: 08.02.2018).
17. Гражданский процессуальный кодекс Российской Федерации : от 14.11.2002 г. № 138-ФЗ : ред. от 28.12.2017 г. // КонсультантПлюс. URL: <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=LAW&n=286547&fld=134&dst=100297,0&nd=0.2049705754368345#0> (дата звернення: 08.02.2018).
18. Сергеева К.А. Обеспечение доказательств в законодательстве о нотариате. Арбитражный и гражданский процесс. 2012. № 3. С. 26–31.
19. Кучер Т.М. Докази, доказування та доведення у цивілістичному процесі України: монографія. Київ: Видавець Познишев, 2015. 428 с.

Лезин Е. Е. Возможности обеспечения доказательств без обращения в суд в гражданском процессе Украины

Аннотация. В статье проводится анализ возможностей обеспечения доказательств для гражданского процесса, не связанных с обращением в суд. Анализируется компетенция различных органов и субъектов на получение и фиксацию доказательств. Сделана попытка определить границы и характер информации, которую человек может получить без обращения в суд.

Ключевые слова: обеспечение доказательств, получение доказательств, самостоятельное получение доказательств, истребования доказательств, ознакомление с доказательствами.

Liezin Ye. The Possibility of providing evidence without access to court in the civil process of Ukraine

Summary. The article analyzes the possibility of providing evidence for a civil process that is not relate to the application to a court. The competence of various bodies and subjects in obtaining and fixing evidence analyzed. An attempt to determine the limits and nature of information that a person can obtain without access to a court made.

Key words: providing evidence, obtaining evidence, obtaining evidence independently, seeking evidence, reviewing evidence.